

Dějiny antického vojenství (Řecko, Přední východ)

PhDr. Jiří Kouřil, Ph.D.

213777@mail.muni.cz

Informace o kurzu

- ◇ 3 kr.
- ◇ učebna J22
- ◇ středa 18:00 – 19:40

- ◇ **odpadne:**
 - ◇ středa 10. 10. 2018

Ukončení

- ◇ přednášky nepovinné
- ◇ **2 varianty ukončení:**
 - ◇ 1. v. – **hromadný pohovor**
 - ◇ podmínky:
 - ◇ max. 2 absence
 - ◇ účast na opakovací soutěži
 - ◇ 2. v. – **test**
 - ◇ 80%
 - ◇ za každou účast +2%
 - ◇ účast na soutěži či hromadném pohovoru +4%
 - ◇ účast na akci Antické společnosti +5%

Září 2019?:

- ◆ Exkurze do Řecka se zaměřením na starověký sport a vojenství
- ◆ X
- ◆ Expedice

- ◆ Dějiny a rekonstrukce antického sportu a vojenství
- ◆ Dějiny starověkého „sportu“ (Řecko)
- ◆ Dějiny starověkého „sportu“ (Řím)
- ◆ Expedice po stopách tažení Alexandra Velikého
- ◆ Sportovní, vojenské a etické ideály od antiky k rytířskému středověku
- ◆ Starověká Sparta
- ◆ Zdraví, životní styl a medicína ve starověku

témata

- 1. Přední a Střední východ
 - oblast Mezopotámie, Chetitě, Egypt, Syropalestina
- 2. Kréta a Mykény
 - Trojská válka
- 4. Hoplítská reforma, vojenské ideály, války mezi Řeky
 - Messénské války, ...
- 5. Řecko-perské války (a)
 - Malá Asie, Marathón, perské vojenství
- 6. Řecko-perské války (b)
 - Thermopyly a Artemision, Salamis, Mykalé, Plataje
- 7. Peloponéská válka
- 8. Spartská hegemonie a expanze mimo Řecko
 - Lýsandros, Xenofón, Agésilaos II., Korintská válka
- 9. Thébská hegemonie a nástup Makedonie
 - války se Spartou, Epameinóndás a vojenské reformy, Hieros lochos, Filip II. Makedonský a jeho vojenské reformy, Chairóneia
- 10. Alexandr Veliký (a)
 - tažení na Balkán a počátek perské kampaně
- 11. Alexandr Veliký (b)
 - bitva u Gaugamél, Sogdiana, bitva u řeky Hydaspés
- 12. Helénismus
 - války diadochů

literatura

- ◇ *Antické válečné umění*. Praha: Svoboda, 1977.
- ◇ ARRIANOS, Flavios. *Alexander the Great : the Anabasis and the Indica*. Ed. by John Atkinson, Tran. by Martin Hammond. Oxford: Oxford University Press.
- ◇ HÉRODOTOS. *Dějiny*. Edited by Bořivoj Borecký, Translated by Jaroslav Šonka. Vyd. 3., V nakl. Academia 1. Praha: Academia, 2004. 548 s.
- ◇ HOMÉROS. *Ílias*. Translated by Otmar Vaňorný. Vyd. 10. Praha: Rezek, 1996. 555 s.
- ◇ PLÚTARCHOS. *Životopisy slavných Řeků a Římanů*. Translated by Václav Bahník. 2. vyd., V AK 1. Praha: Arista, 2006. 856 s.
- ◇ PLÚTARCHOS. *Životopisy slavných Řeků a Římanů*. Translated by Václav Bahník. 2. vyd., V AK 1. Praha: Arista, 2007. 840 s.
- ◇ THUKYDIDES. *Dějiny peloponnéské války*. Praha: Odeon, 1977.
- ◇ XENOFÓN, *Anabaze : Kýrův anabasis (Orig.)*. Translated by Jaroslav Šonka. Praha: Odeon, 1974.
- ◇ XENOFÓN, *Lakedaimonské zřízení (Obsaž.) : Řecké dějiny*.
- ◇ XENOFON. *O Kýrově výchování*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1970. 342 s.

- ◇ VERNANT, Jean-Pierre. *Počátky řeckého myšlení*. Translated by Miloš Rejchrt. 1. vyd. Praha: ISE, 1993. 87 s.
- ◇ WEES, Hans van. *Greek warfare : myths and realities*. London: Bloomsbury, 2004. xiv, 349.
- ◇ *Ancient warfare*. Edited by Harry Sidebottom. New York: Oxford University aPress, 2004. 165 p.
- ◇ ANGLIM, Simon. *Bojové techniky starověkého světa 3000 př. n. l. - 500 n. l. : vybavení, bojeschopnost a taktika*. Translated by Josef Bartoň. Praha: Deus, 2006. 256 s.
- ◇ KEEGAN, John. *A history of warfare*. First published. London: Hutchinson, 1993. xvi, 432.
- ◇ KLÍMA, Otakar. *Sláva a pád starého Iránu*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1977. 252 s.
- ◇ OLIVA, Pavel. *Svět helénismu*. 1. vyd. Praha: Arista, 2001. 151 s.
- ◇ OSBORNE, Robin. *Dějiny klasického Řecka*. Translated by Jan Kordač. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 239 s.
- ◇ SPENCE, Iain G. *Historical dictionary of ancient Greek warfare*. Lanham, Maryland: Scarecrow Press, 2002. lx, 391.
- ◇ KLUČINA, Petr. *Homo militaris : válečníci starověku*. Illustrated by Pavel Major. 1. vyd. Praha: Fragment, 1994. 64 s.

Mezopotámie – Sumerové

- ◇ nezávislé městské státy na J od 3000 př. Kr.
 - ◇ Eridu, Lagash, Ur, Uruk, ...
 - ◇ vzájemné konflikty i spojení
- ◇ nové vojenské technologie
 - ◇ válečné vozy, bronzové palice, srpové meče, sekery, měděné a bronzové helmy, bronzová zbroj, kopí
 - ◇ kopí, sekery, palice – už v době pre-neolitické – zde ale kámen nahrazen mědí, později bronzem (více smrtící)

zbraně a zbroj

◇ zbroj

- ◇ z kůže, mědi, bronzu
- ◇ 2100 př. Kr. bronzová zbroj
- ◇ 1700 př. Kr. rošíření po Mezopotámii, poté po Egyptě

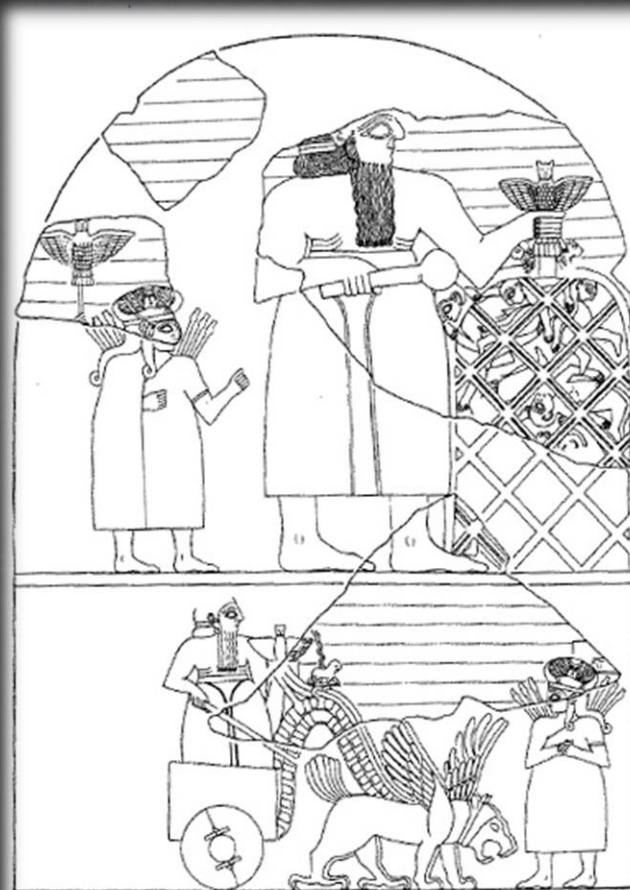
◇ zbraně

- ◇ dlouhé těžké kopí, sekera, dýka
- ◇ kopí
 - ◇ velký vliv na vývoj válečnictví
 - ◇ vedlo k vytváření skupinek, což zvyšovalo efektivitu zbraně
 - ◇ vznik první čtvercové bitevní formace na Z

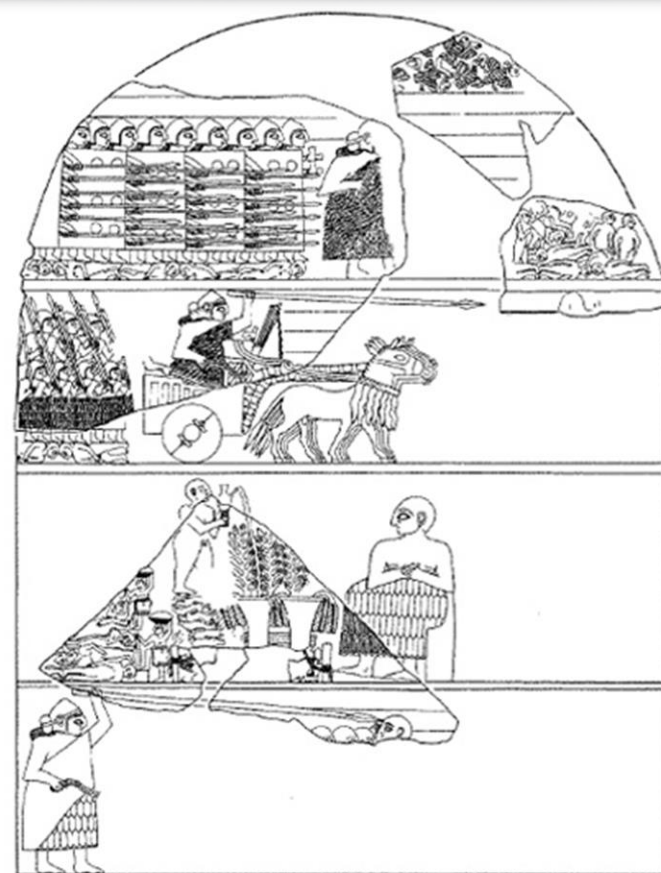
◇ vojenské taktiky a formace

stéla Vultures

- ◇ Lagash, kol. 2500 př. Kr.
- ◇ upomínka vítězství krále Eannatuma z Lagashe nad králem z Ummy
- ◇ scéna z momentu vítězství a pochodu přes těla poražených a zabitých nepřátel
- ◇ **vrchní část:**
 - ◇ král vede těžkou pěchotu
- ◇ **spodní část:**
 - ◇ král řídí čtyřkolový válečný vůz (tažený 4 osly)
- ◇ **lehká pěchota** – bez ochr. vybavení, vyzbrojena dlouhým kopím (L) a sekerou (P)
- ◇ **těžká pěchota** – ve formaci 8x6 mužů, přední šík nese velké obdélníkové štíty, mnoho kopí mezi nimi --- šlo o dobře vycvičené vojáky

Reconstruction drawing, obverse, Stele of the Vultures (drawing by Elizabeth Simpson)

Reconstruction drawing, reverse, Stele of the Vultures

Akkad – Sargonská perioda

◇ Sargonská perioda (2340-2100 př. Kr.)

◇ Sargon Veliký Akkadský

◇ 2340 př. Kr. dobytí Sumeru

◇ min. 34 kampaní

◇ vynalezen kompozitní luk

◇ velký vliv na bojiště

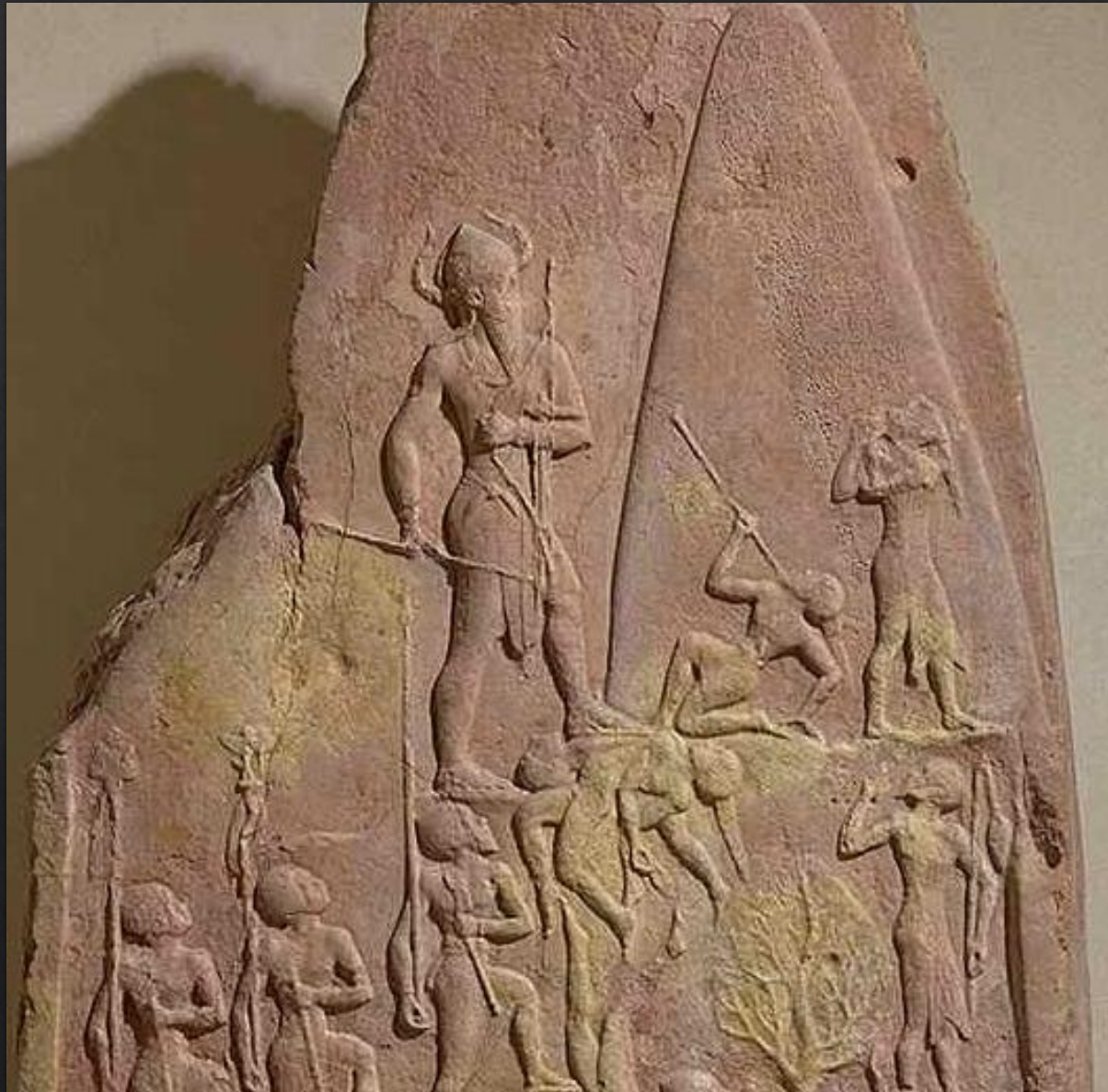
◇ 1. evidence za vlády Naram Sina (2254-2218 př. Kr.)

◇ mezery ve formacích, naruš. morálky,

◇ 500 let rozšiřování, 1800 Palestina a 1600 Egypt a Egeida

	běžný luk	kompozitní luk
výroba	1 kus dřeva	dřevo, rohy a šlachy volů, společně laminovaný
zabití	50-100 yardů	100-200+ yardů
proniknutí koženou zbrojí	nemusel proniknout	lehce
poznámky		větší dopadová síla a dostřel

Naramsinova stéla

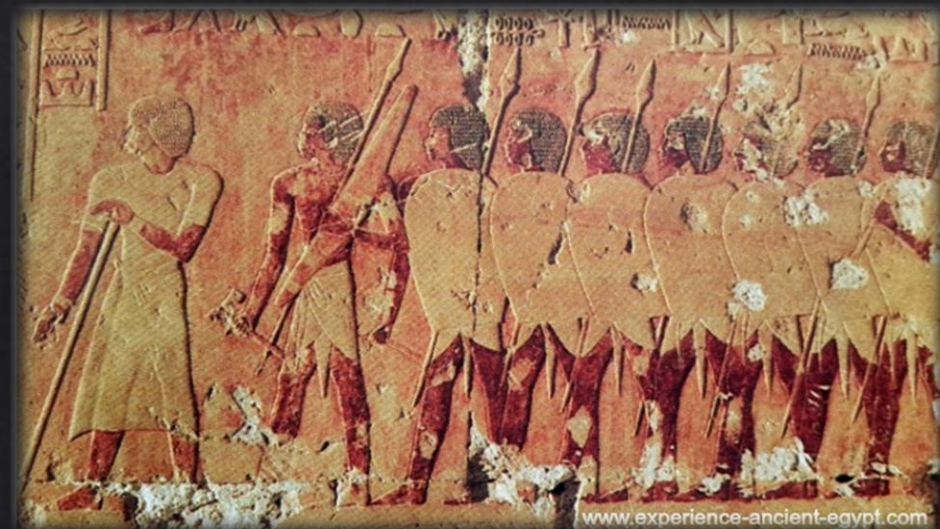

<https://khanovaskola.cz/video/13/104/312-naramsinova-stela>

Egypt

◇ vylepšený válečný vůz

- ◇ s lučištníkem
- ◇ 2 či 4 kola
- ◇ 4 oslové
- ◇ **X mezopotámské vozy** těžkopádné (max 10 km/h), chybějící udidlo, těžké a nestabilní
- ◇ poč. 2. tis. př. Kr. – 2 inovace
 - ◇ použití domestikovaných koní
 - ◇ konstrukce z ohýbaného dřeva = lepší kola a větší lehkost
- ◇ 15. st. př. Kr. – nejlepší na světě
- ◇ výroba velmi drahá
 - ◇ privilegium bohatých mužů i říší (+ spec. tréninky)
- ◇ kováři, koláři, stavitelé vozu, výrobci zbroje, luku atp.

použití vozů?

- ◆ 1. pohyb u nepřátel a střelba lučištníků na vozech
- ◆ 2. čekaly v záloze dokud pěchota nedosáhla určitého/ rozhod. bodu v bitvě
- ◆ nedostatky:
 - ◆ 1. v. – zranění/ zabití jednoho z koní = zastavení vozu
 - ◆ 2. v. – závislost na pěchotě
- ◆ pravděpodobně byly vozy doprovázeny skupinami pěšáků (lehkooděnců)

dřevo

- ◇ velká důležitost – především pro vozy
- ◇ dovoz cedru z Libanonu (hl. zdroj dřeva pro BV)
- ◇ dřevo i z Nahariny (horní Eufrat)
- ◇ určení bojišť

sumerský válečný vůz

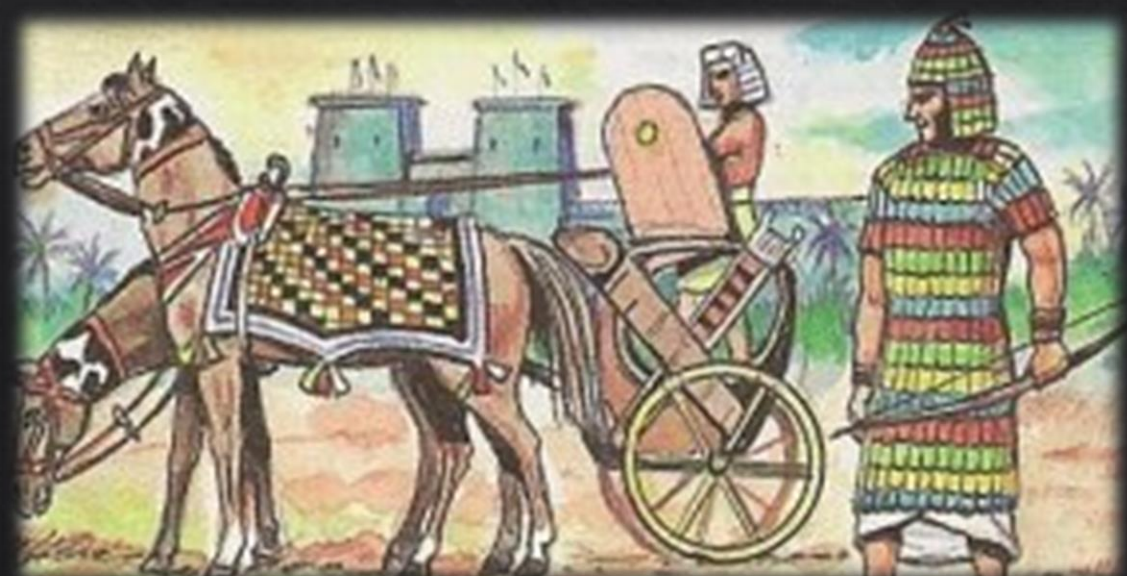
egyptské královské vozy

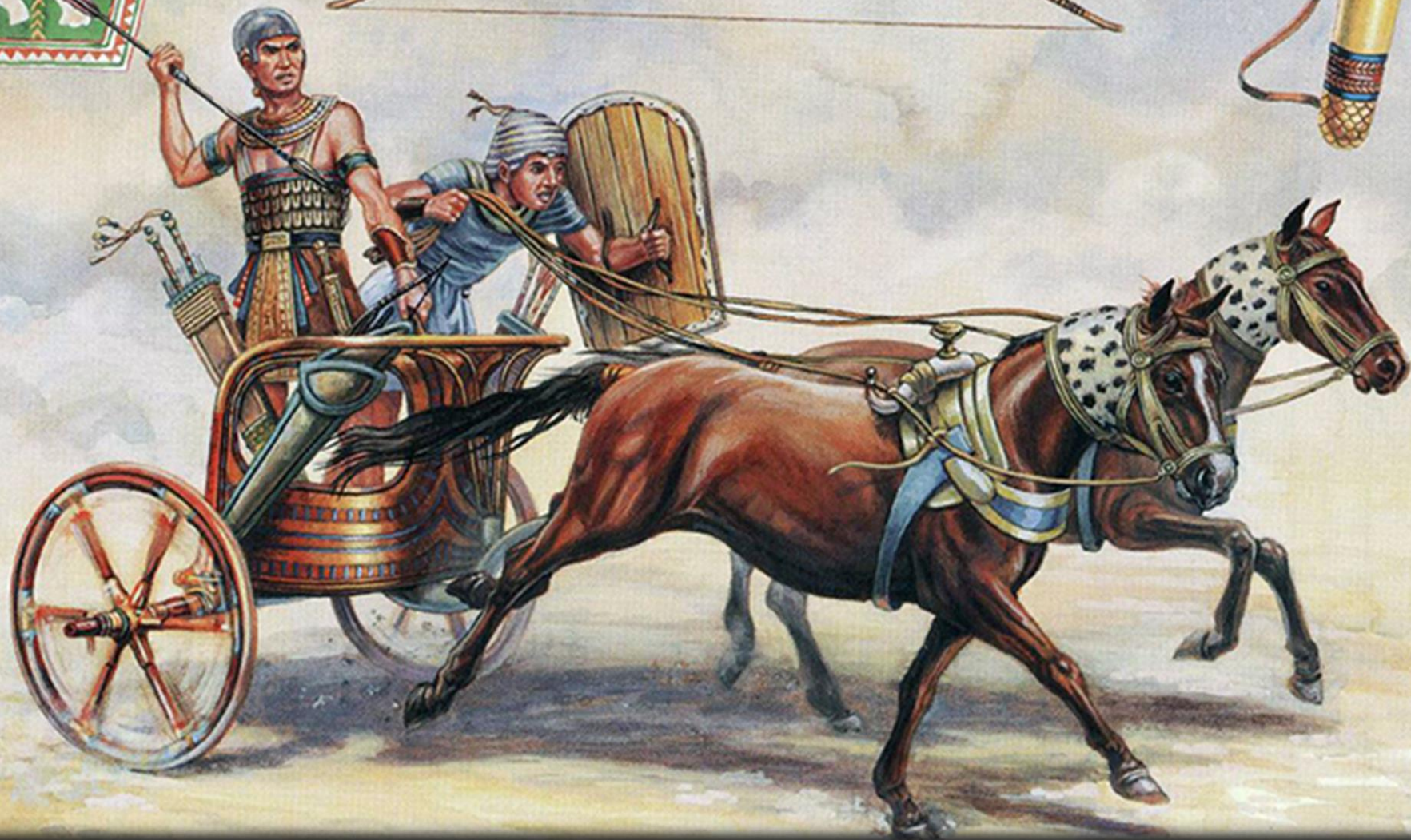
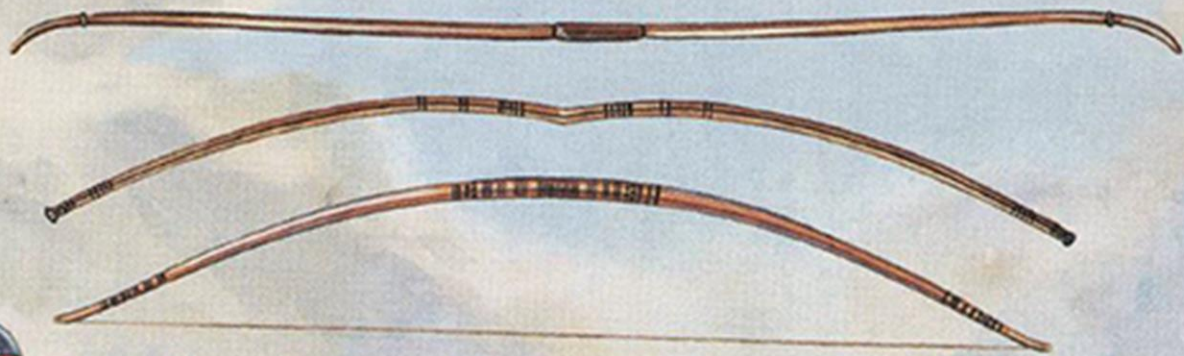

postavě jsou také nejvýrazněji zachyceny charakteristické rysy faraónů Nové říše. Na stéle v Gíze dal vytesat zprávu o svých mimořádných sportovních výkonech. „Jeho Veličenstvo se stalo králem, když bylo dospělým mladíkem, který již ovládal své tělo. Dověřil ve statečnosti osmnáct let, znal všechnu činnost [boha války] Monta tak, že mu ve válce nebyl nikdo roven a znal koně tak, že mu nikdo nebyl roven v celém početném vojsku. Tam také nebylo nikoho, kdo tak jako on dovedl napnout svůj luk a nikdo ho nepředčil při závodu v běhu. Jeho paže byly silné, takže neumdlel, když se chopil vesla a vesloval na zádi své střelhbité lodě jako nejlepší z dvou set mužů. Mnohý z nich umdléval, již když měli za sebou půl míle jízdy. Byli vysílení. Jejich údy byly unavené a nedostávalo se jim dechu. Ale Jeho Veličenstvo bylo silné se svým veslem dlouhým dvacet loket. Přestalo veslovat a přistálo se svou lodí teprve tehdy, když urazilo s vesly tři míle, aniž si dopřálo oddechu. Obličej všech zářil, když ho viděli, jak to činil.

Také napjal 300 silných luků a porovnal práci řemeslníků, kteří je dělali, aby rozeznal schopného od neschopného. A potom přišel a učinil to, o čem vám chci nyní vyprávět: Vstoupil do své severní zahrady a shledal, že tam pro něho postavili čtyři terče z asijské mědi v síle lidské dlaně, přičemž prostor od jednoho sloupu ke druhému činil dvacet loktů. Potom se zjevilo Jeho Veličenstvo na válečném voze jako Mont a v plné síle. Napjal luk a uchopil čtyři šípy najednou. Pak se rozjel a vystřelil do terčů jako Mont v celé nádheře. Jeho šíp prolétl terčem a zasáhl další sloup. Vystřelit šíp do měděného terče, aby z něho opět vyletěl a pak padl k zemi, to byl čin, který nikdy nikdo nedokázal a o kterém nikdy nikdo neslyšel.“³⁴

egyptské válečné vozy

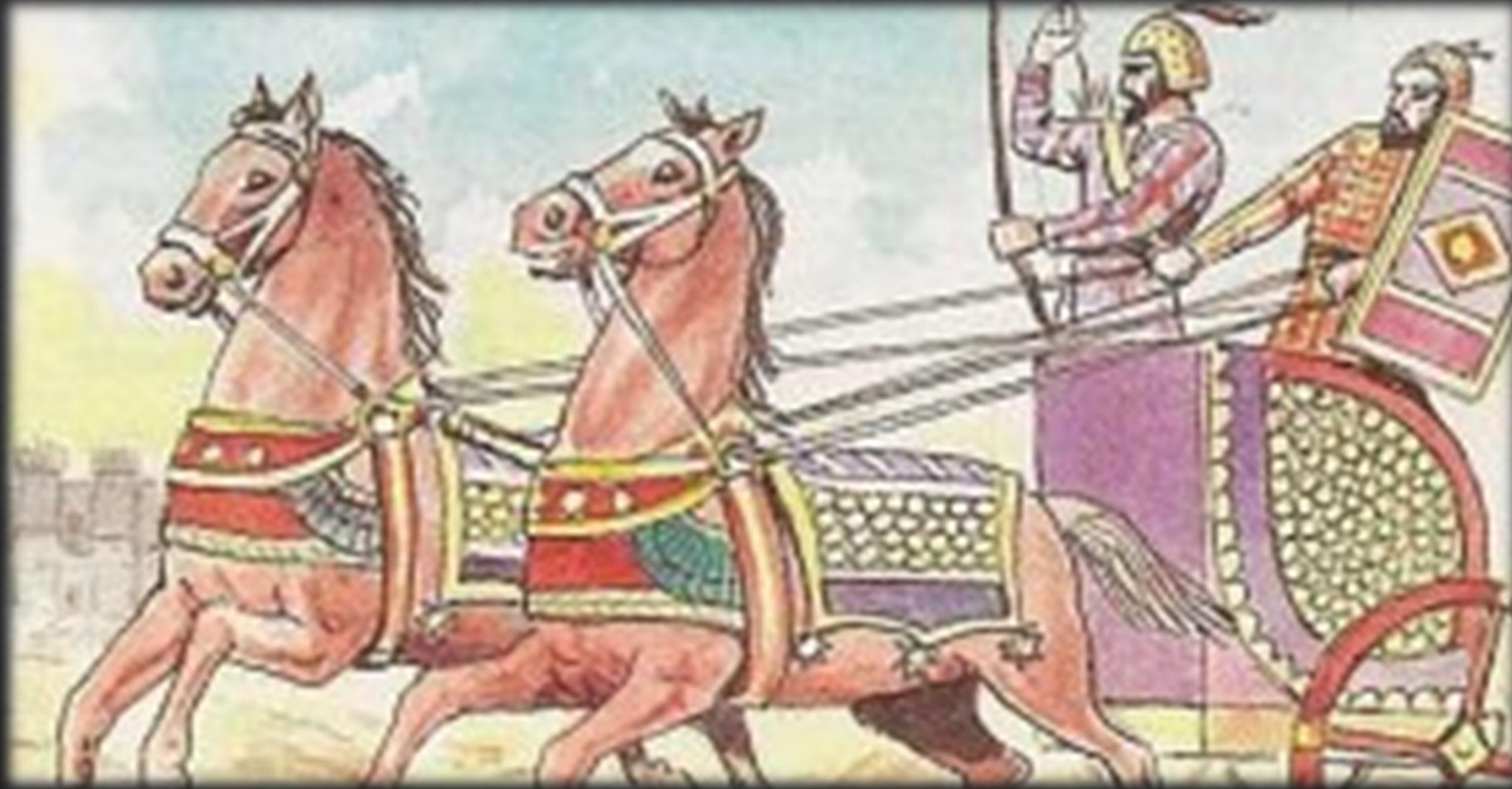

hyksóský válečný vůz

syrský válečný vůz

válečný vůz Mořských národů

Mitanský válečný vůz

chetitské válečné vozy

assyrský královský vůz

assyrské válečné vozy

Bitva o Megiddo

- ◇ po 100 letech vyhnání Hyksósů a založ NŘ (1567 př. Kr.)
- ◇ Egypt dominantní postavení
 - ◇ okupace Sýrie, Palestiny
 - ◇ vládli princové pod egyptskou suverenitou
- ◇ 1479 či 1458 př. Kr. bitva
- ◇ faraon **Thutmose III.** (1490-1436 př. Kr.) – snaha skoncovat s rostoucími problémy v Syropalestině a podpořit celistvost hranic na SV
- ◇ vládce kadešského království uchwátit město Megiddo v Palestině
 - ◇ ovládnutí komunikací spojujících Eg. a Mez.
- ◇ velmi rychlá reakce Thutmose – za 9 dní do Gazy
- ◇ u Aruny (blízko M) svolal generály

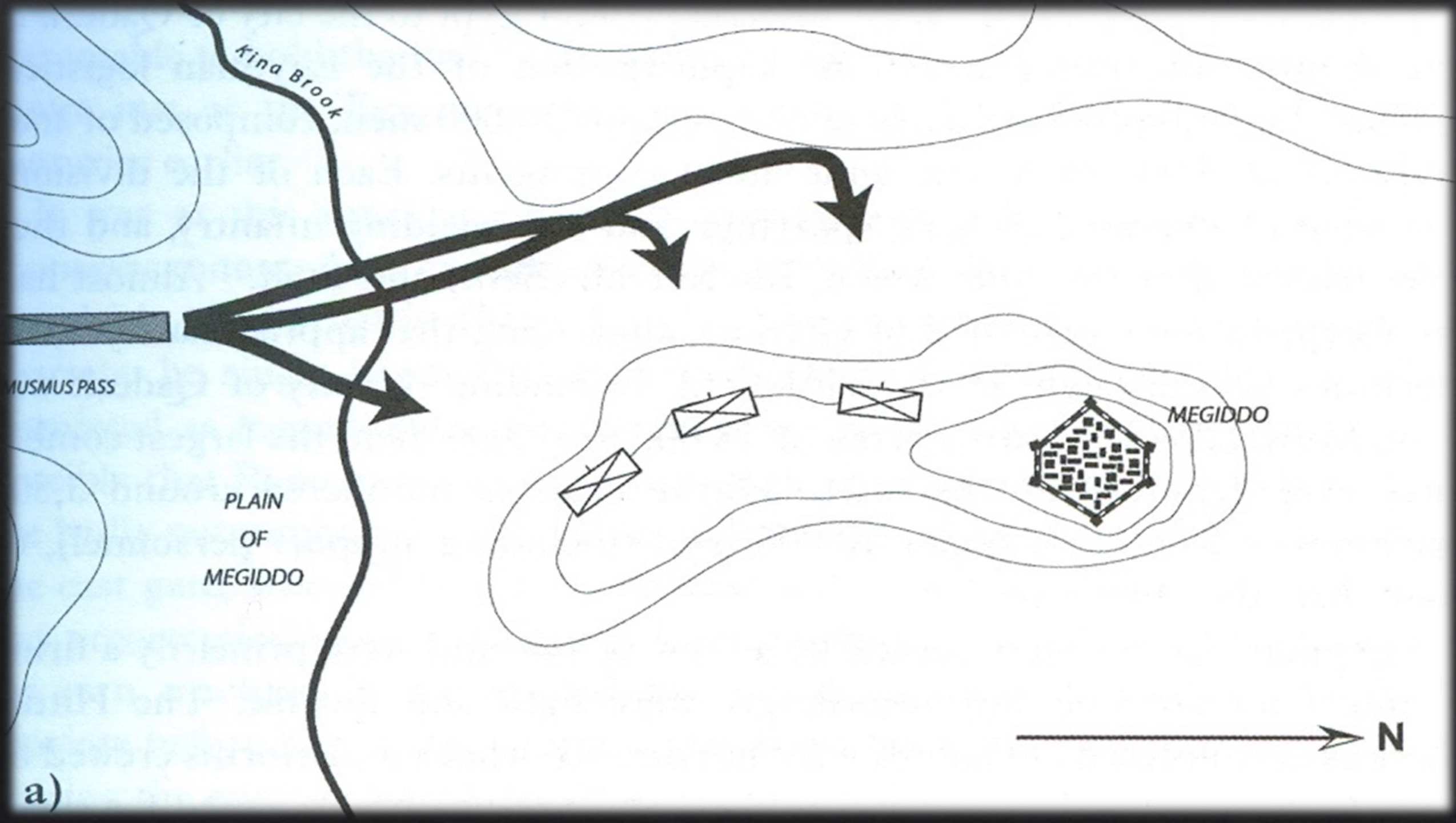
porada před bitvou

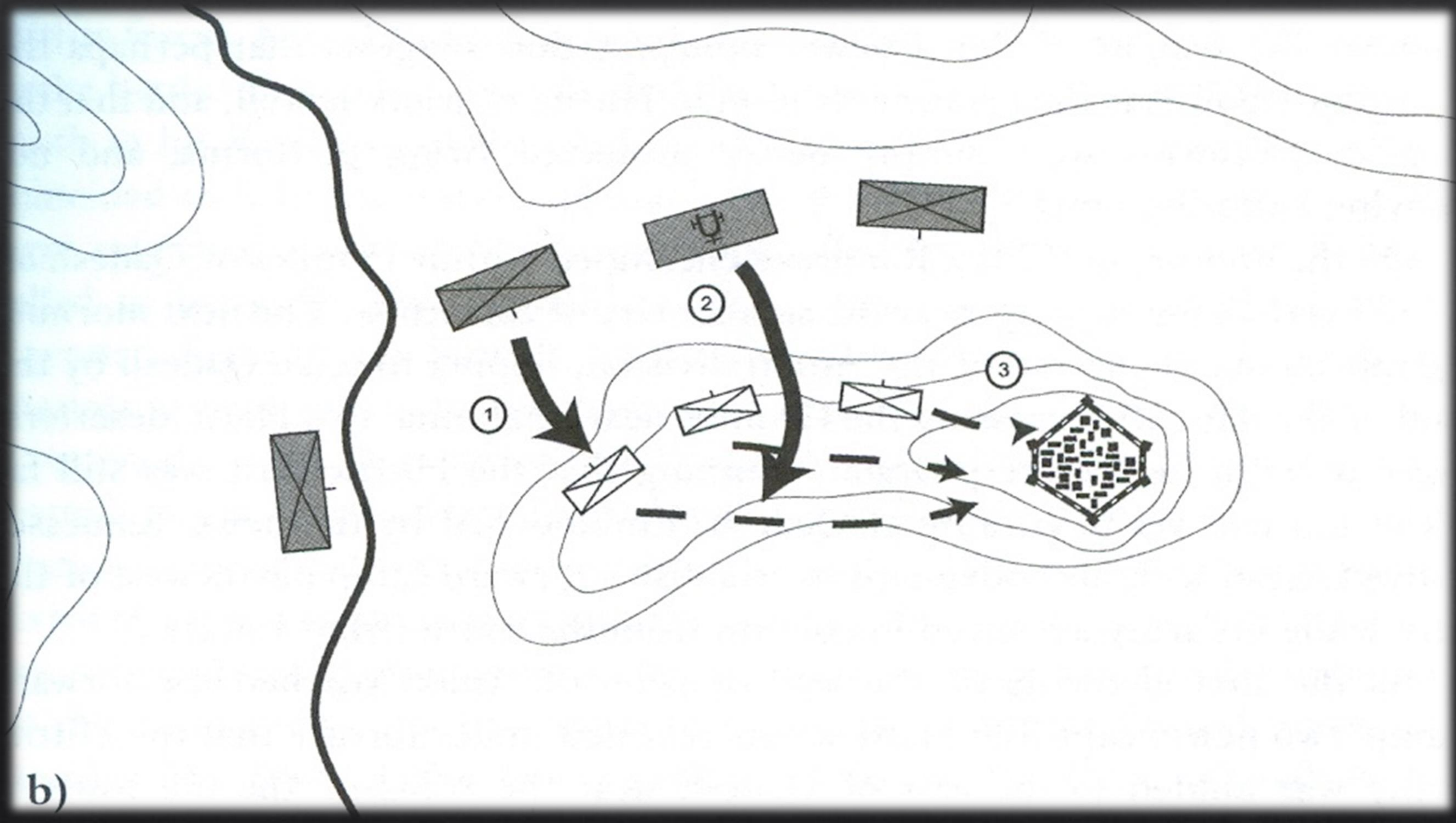
- ◇ 1. cesta skrz Musmus Pass přímo k Mediggu
- ◇ 2. cesta S (méně obtížná)
- ◇ 3. cesta J (méně obtížná)

- ◇ **radý:** vyhnout se přímé cestě

- ◇ Thutmose zvolil přímou cestu

- ◇ když se T. přiblížil ke konci passu, naléhali na něj generálové, aby zastavil a čekal na zbytek kolony
- ◇ provedení obtížného manévru a rozdělení vojska na 3 oddíly:

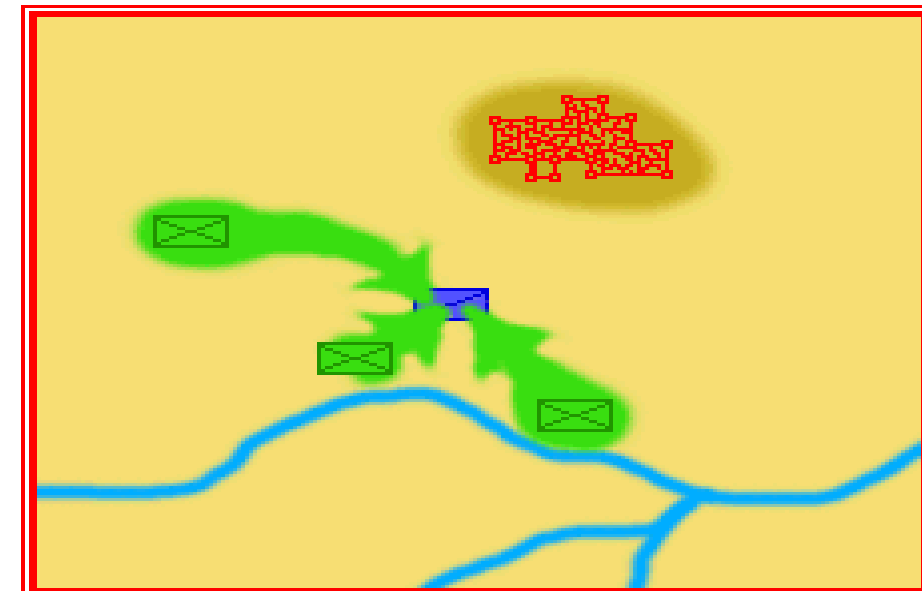
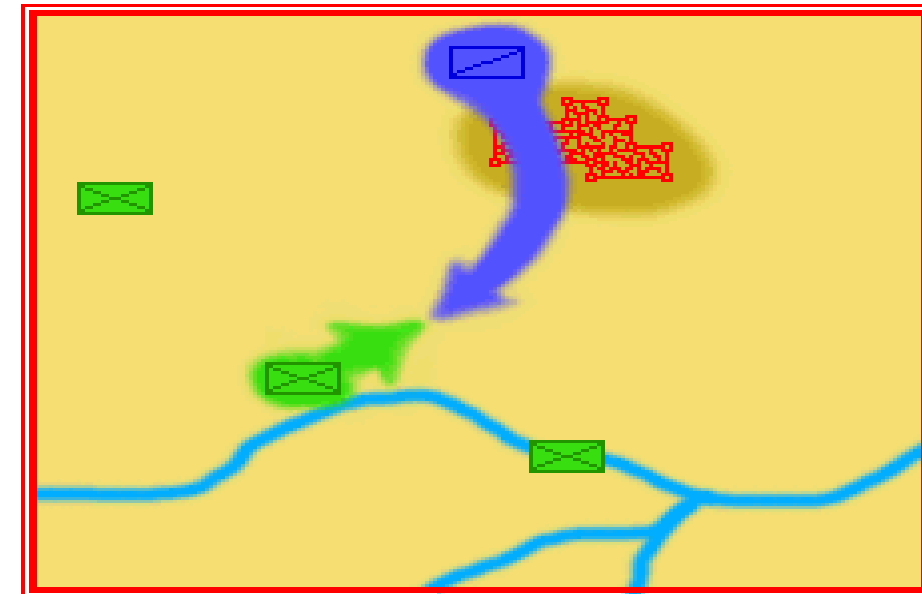
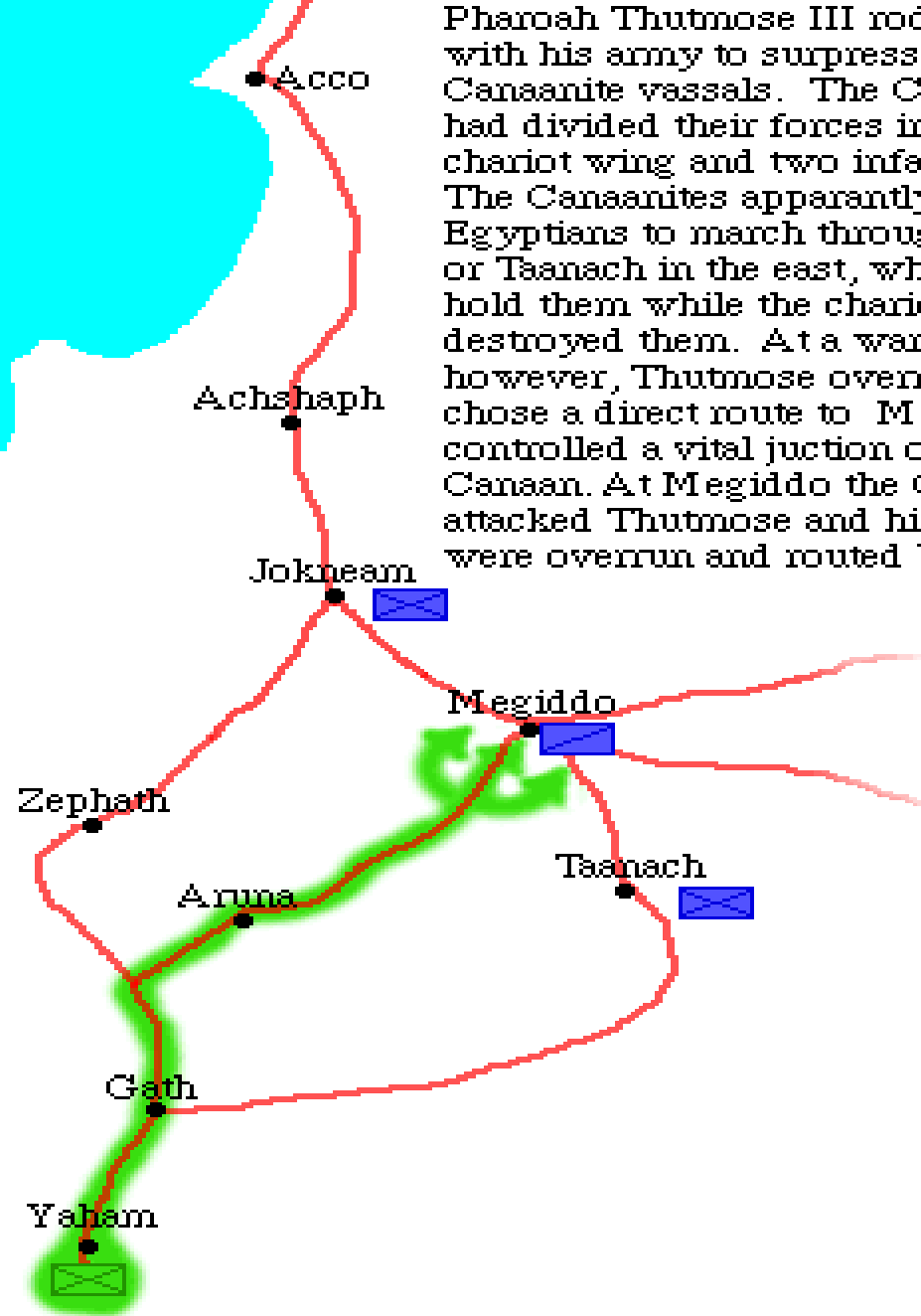

b)

THE BATTLE OF MEGIDDO 1486 B.C.

Pharaoh Thutmose III rode north from Egypt with his army to suppress a revolt by his Canaanite vassals. The Canaanite princelings had divided their forces into three, a central chariot wing and two infantry flanking wings. The Canaanites apparently expected the Egyptians to march through Zephath in the west or Taanach in the east, where the infantry would hold them while the chariots flanked and destroyed them. At a war council in Yaham, however, Thutmose overruled his generals and chose a direct route to Megiddo, a city that controlled a vital junction of routes through Canaan. At Megiddo the Canaanite Chariots attacked Thutmose and his central wing, and were overrun and routed by the flanking wings.

Bitva u Kadeše

- ◇ opět problémy na S hranici (200 let od bitvy)
- ◇ Ramesse II. (1279-1213 př. Kr.) – expanze Chetitů
- ◇ snaha ukončit chetitské změšování do eg. sféry vlivu v Sýrii
- ◇ cíl – město Kadesh na řece Orontes a svedení bitvy
- ◇ Pochod 1 měsíc ke Kadeshi
- ◇ 9.5. Ramesse tábor 15 mil. od Kadeshe na kopci (městečko Shabtuna)

síly

◇ EGYPT

- ◇ Ramesse II.
- ◇ 4 divize po 5k mužích
 - ◇ každá měla vozy, lučištníky, kopiníky a sekerníky
- ◇ **divize:** Amon, Ra, Sutekh, Ptah.
- ◇ snad 5k vozů

◇ CHETITÉ

- ◇ Muwatallis II.
- ◇ 18-19k mužů
- ◇ asi 3500 vozů

AMON

RA

SHABTUNA

QADESH

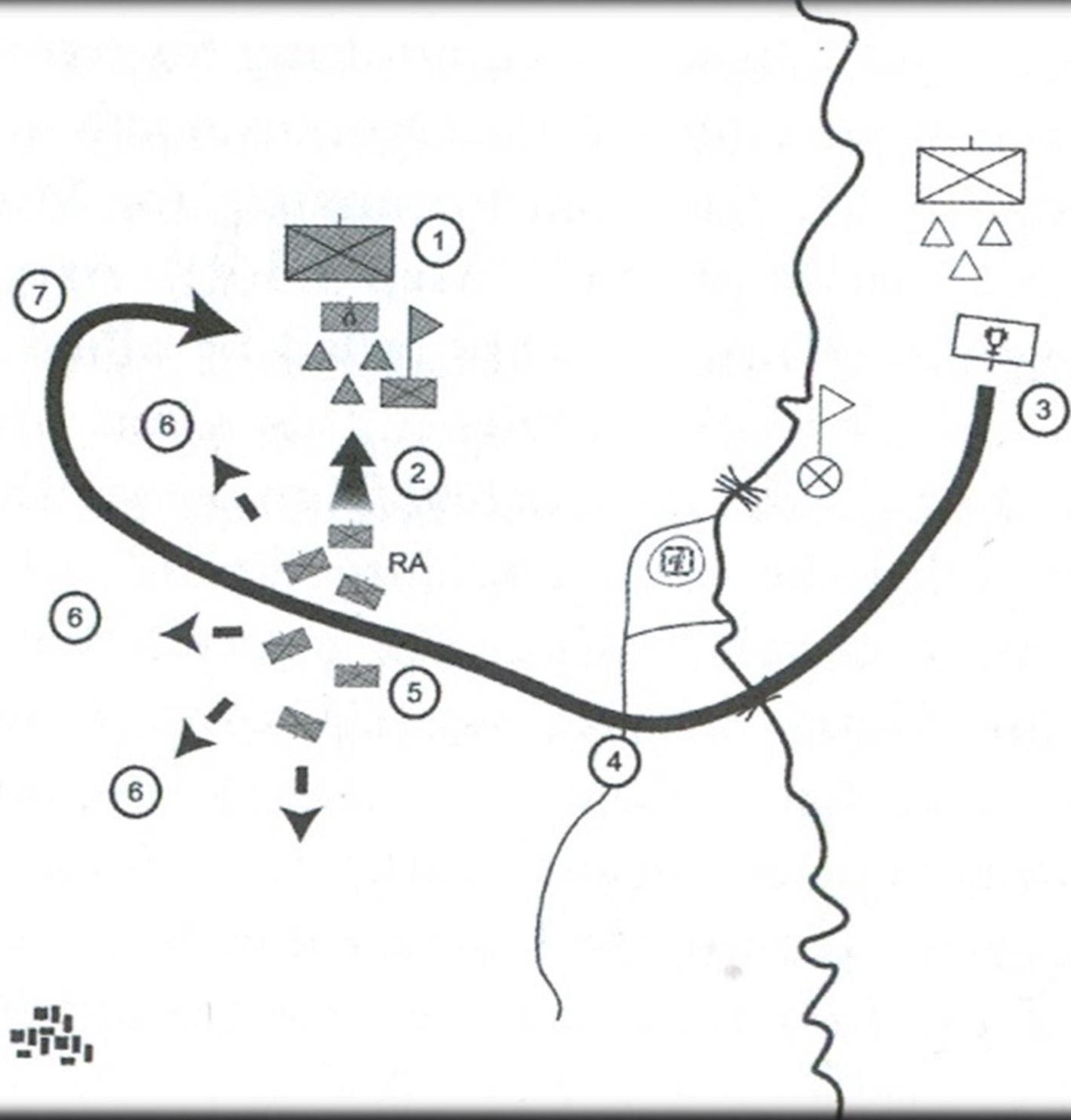
AL-MUKADIYAH

ORONTES RIVER

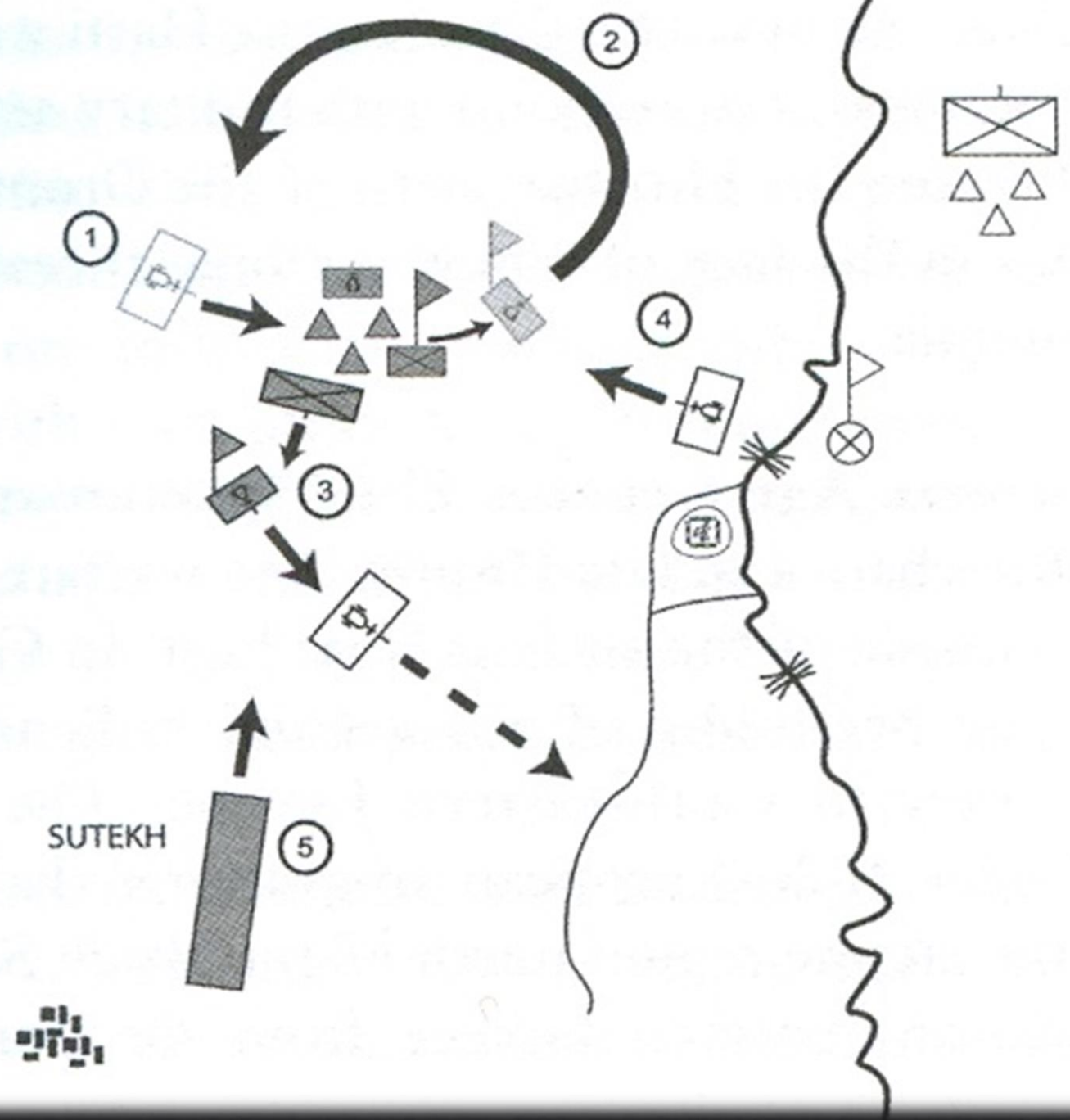

OLD QADESH

a)

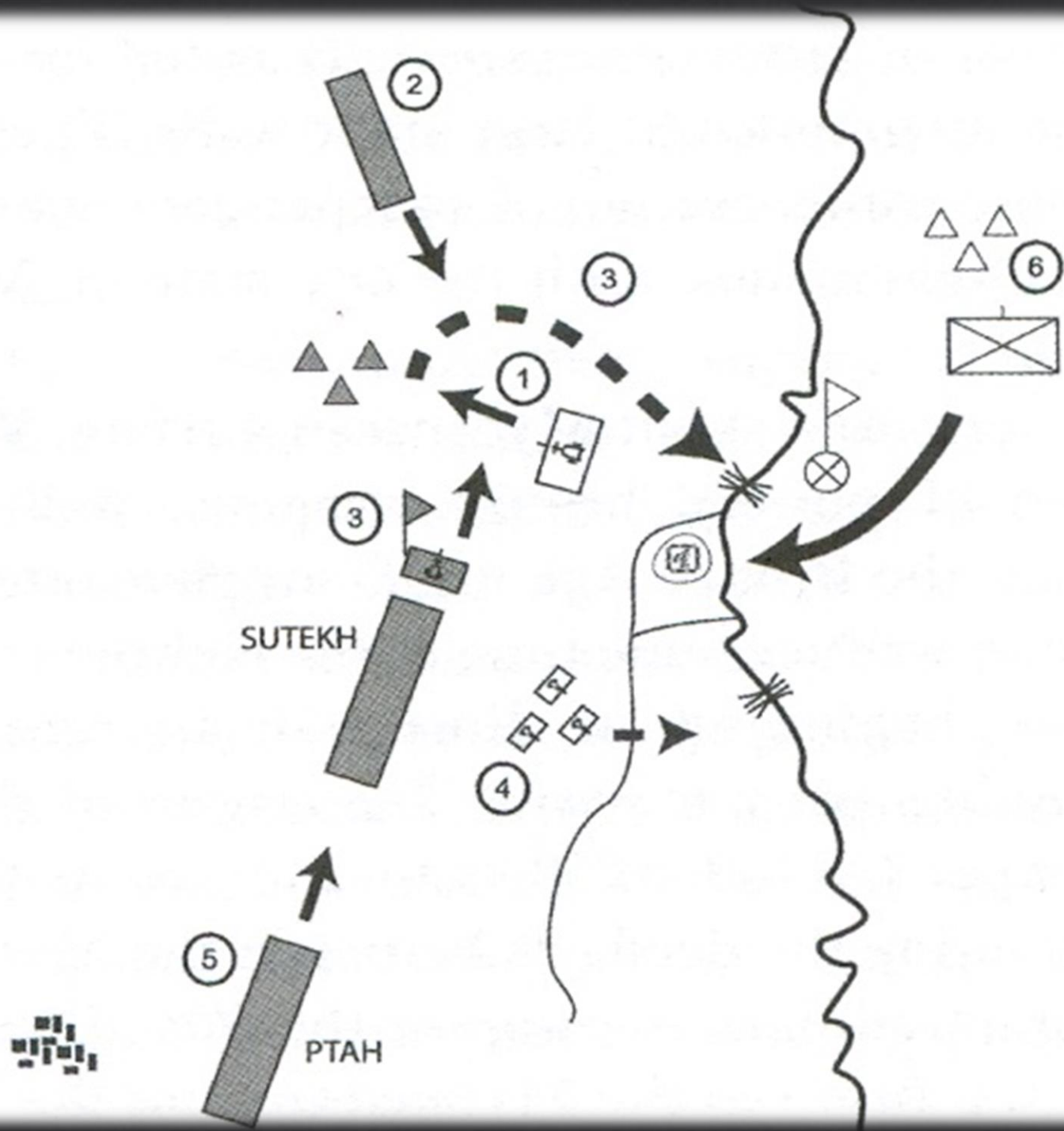

b)

c)

d)

Epilog

- ◇ Chetité – ztráta asi 1000 vozů (ze 3k), ale = obrovské finanční ztráty, pěchota stále kompletní
 - ◇ bez podpory vozů ...
 - ◇ = opevnění Chetitů v Kadeshi
 - ◇ Ramesse neměl pracovní sílu ani stroje na obléhání
 - ◇ po několika dnech návrat
- ◇ bitva skončila na mrtvém bodě
- ◇ hl. Ramessův cíl (vyhnat Chetity) nesplněn
- ◇ Assýrie